

TELEGRAFUL ROMAN.

N° 87. ANULU XIII.

Sabiu, in 4/16 Novembre 1865.

Telegrafulu este de doua ori pe septeman: joi'a si Duminica. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura oiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

trb provinciele din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru intea ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru o dou'a ora cu 5 1/2 cr. at pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Manifestulu Imperatescu din 20 Septembrie.

(Capetu.)

Amu tractatu mai antaiu partea cea mai grea, dar ceceace ne privesece mai deaprobe pe noi (Germanii) a Actulu imperatescu din 20 Sept. Deca preste totu venitoriulu Manifestulu este o enigma pentru noi: acesta nu se pote dice de locu si in privinti'a relatiunilor lui catra caus'a nostra cea germana. Partitele nostre cele liberali, forti'a caror'a nu este de felu politic'a cea mare, si facu de regula o judecata usiora despre acestu actu alu Imperatulu. Ele scutura deodata ce au mai multu mai putinu pe inima in contr'a lui, aplicandu simplice mesur'a liberalismulu la manifestu, strigandu firesce: ca acelaasi este o calcare a juramentulu depusu serbatoresce asupra constitutiunei, este o recadere in absolutismu, in reactiune.

Adeveru este; ca, deca acesta s'aru fi intemlatu in Russi'a seu Bavari'a, ce a facutu Imperatulu Franciscu Iosifu in 20 Sept.: atunci Prussi'a seu Bavari'a n'aru mai ave nici o constitutiune, si noi (Bavarezii) ama li gubernati in modu absoluticu. Ma Austri'a nu e statu ca altele; candu vei eaut'a la bazele sale ea nu e statu in sensulu modernu alu vorbeii. Ci Austri'a este unu imperiu de imperiuri si o corona de corone: aci se pote suspenda seu sterge o constitutiune, fara ca prin acesta statulu sa devina fara constitutiune. Si dupa 20 Sept. mai suntu inca destule constitutiuni in Austri'a; vechile institutiuni in jumetatea ostica a Imperati s'au reactivatu chiaru prin Manifestu, si celea 17 diete de tere ale ceilalte jumetati s'au redicatu la competinti'a loro, de ore ce acum si ele suntu chiamate a decide despre organizatiunea comuna a Imperiulu. Sters'a seu suspendat'a constitutiune din Fauru in adeveru n'a fostu nici odata o carta definitiva, seu celu putinu n'a fostu o constitutiune cu activitate recunoscuta. Ea a fostu numai unu experimentu a introduce in vieti'a dipl. de 30 Oct.: ea a fostu cum dice Manifestulu, „form'a eserciarei dreptulu representatiunei Imperiulu“, ce o daduse Imperatulu prin dipl. de 20 Oct.; constitutiunea de Fauru din capulu loculu s'a aretat'u ca capace de revisiune si ca un'a ce avea trebuinti'a de revisiune, si candu o jumetate a Imperiulu n'a vrutu sa o ia de basa, nici cu intentiunea de a o revede: atunci aceea de sine se facu nerealisabila si fara lunga vieti'a.

Ce e dreptu in radiosele dile de Maiu din 1861, candu liberalismulu germano-austriacu si serba renascerea incuviintiata de susu, siede si pre tronu o ilusiune, ce intonase prea tare dubios'a experimentare ca pe unu dreptu staviritu de constitutiune a Imperiulu. Ci dupre dreptu numai Diplom'a de Oct. cu principiile sale celea mari ale unei constitutiuni universalu austriace este nerevocabila.

Acum ce a facutu Imperatulu, ca sa ajunga la scopu pe alta cale? Nu cum va si-a revocatu suprem'a plenitudine a puterei sale, spre a octroa unu modu nou de constituire? Nici de cum. Densulu a facutu ce-va, despre ce este adeveratu ca se vorbesce multu prin tote statele, insa acesta a esecuta in adeveru totusi nimene inca n'a cutezatu. Nici in venitoriulu celu mai aprobe, statele cele mai renumite de liberale nu voru imita asi'a usioru esemplulu Austriei. Nu Angli'a pentru Irlandi'a s'a, nu Prussi'a pentru tierile sale Renane, fara a mai vorbi despre Franci'a cu centralisatiunea s'a. Imperatulu Austriei adeca a proclamatu pentru poporele sale intre baierile unitatii Imperiulu dreptulu de a decide de sine. Elu voiesce sa audia vocea representatiuniloru regatelor ostice, ca apoi, mai nainte de a decide insusi, sa asterna inaintea representatiuniloru legali ale celoru lalte regate rezultatele acelor pertractari.

Si acesta dicitu ca e Reactiune!

Nu e Reactiune, dar vedi bine ca e ce-va, ce nu pote conveni liberalismulu celui modernu. Manifestulu recunosece unu dreptu propriu, ce nu e subordinatu la bun'a placere a partiteloru dela putere seu la majoritati eventuali, si carele nu

se pote modif. ca fara voi'a competentiloru. Cum se scie, Dlu de Schmerling avea alta parere de acesta indreptatire propria. Noi (H. p. Bl.) cutezaseramu, pe tempulu candu se afla in florea cea mai frumosa a s'a, a face declaratiunea: ca liberalismulu modernu nicairea nu e mai nepericulosu ca in Austri'a. Adeverulu acestei dise s'a doveditu acum. Sistem'a liberalismulu in Austri'a si pote citi din Manifestulu Imperatescu bancherotia. Alte staturi potu sa devina catu de modernu—liberale; Austri'a nu va fi nici odata; caci ea este unu imperiu de dreptari antitetice ce se balanceza intre sine.

Nimic'a din Manifestu n'a superatu pe partitele liberali germane, ca impregiurarea, ca nunumai asi'a numitulu senatu estinsu ci si celu angustu s'a suspendatu deocamdata. Cum se scie, celu antaiu a traitu numai printr'o fictiune de dreptu. Indata ce s'au infatisiatu deputatii Ardealulu in Vienn'a, representatiunea (engere Reichsrath) tiereloru de corona germano-slavice s'a declaratu de representatiune (weiterer Reichsrath) a Imperiulu intregu. Acestu jocu cu fictiunile de dreptu trebuiau sa inceteze odata. In starea acesta nu se potea face nice unu pasu spre intelegere cu Magiarii, cari, cum se scie, pusera conditio sine qua non, ca Ardealulu sa se unesca cu Ungari'a si in Pest'a, sa si traima deputatii. Cu acesta senatulu estinsu (weiterer) de sine era defacutu. Pe celu angustu insa vocea liberalii ca sa li se conserveze la tota intemplarea; caci ei credeau, ca acestu corpu aru ave chiamarea; ca de sine si prin sine sa racteze cu diet'a magiara din Pest'a despre intelegere. Ma acesta, cum se pote vede la prim'a vista, aru fi fostu Dualismulu recunoscutu in principiu. In Vienn'a parlamentulu centralu alu tieriloru germano-slavice, in Pest'a parlamentulu centralu cu supremati'a Magiara.

Eac'a pentru ce a trebuitu a se sista in activitatea sea si senatulu imperialu angustu.

Manifestulu Imperatescu din 20 Sept. nu voiesce ast'a e chiaru ca lumin'a sorelui — nu voiesce dualismulu, acela voiesce, intre dualismu si unitarismu, unu ce mediu, ce se obicnuiesce a se numi cu numele Federalismu. Si acesta e caus'a ca in partea germano-slavica a Austriei dincolo de Lait'a deocamdata n'au reiasu decatu dietele tieriloru car e presentatiuni legali.

Imperatulu in 20 Sept. a facutu, ce nu potea sa lase nefacutu. Dar acum la ce rezultatu ne potemu ascepta cu probabilitate?

Acesta, este invederatu, jace in manile Dietei unguresci. Atata se pote dice; ca gubernulu din Vienn'a a patit'o cu Magiarii, ca Tarquinu celu mandru cu Sibil'a. Deca s'aru fi intreprinsu organizatiunea intregi Austrie in sensu liberalu indata dupa pacea dela Parisu, pe atunci adeca, candu Imperiulu trecea de tare, nu e indoela ca Magiarii aru fi datu multo forte estinu; caci in urm'a insurrectiunei cei sangerose dela 1848 era in contr'a loro o numerosa partita, ce sa lina in fapt'a de teoria asi'a numita a resulfarei (Verwirkungstheorie,) si n'ai crede cu ce conditiiuni modeste s'aru fi multiamitu Magiarii pe la 1857. Au fostu voci, cari se radicasera strigandu ca Austri'a se apace pe calea constitutiunei, ma cine le-a auditu in mijloculu huetulu ce-l facea Allgemeine Zeitung in coru cu asi'a nimatele foi catolice, cari erau pana in gutu amorsate in sistem'a lui Bach, invatiandu, ca jace in interessulu germanu ca inainte de a se da poporeloru austriace constitutiune, ele mai antaiu cata a se cresce spre aceea in scola unu absolutismu barocraticu luminatu. O idee acesta forte afinita cu liberalismulu modernu.

Si astfelu ceea ce Austri'a vinctoria n'a voitu sa dea rogata fiindu acea apoi vincta s'a vedutu nevoita la rondulu seu a face imbieri. Ci acum, la 1860, acestea concessiuni numai multiamia pe Magiari. Cu tote acestea lucrurile totu aru fi potutu lua o directiune favorabila, deca orbi'a cerbicor-

sa a liberalismului germanu n'aru fi stricatu tóte. Acésta directiune dominante in Vienn'a voia cu ori ce pretiu unu parlamentu centralu austriacu, va sa dica unu Unitarismu formalu, imbracatu in forme constitutiunali. Chiaru si constitutiunea de Fauru aru fi potulu dá dela sine singularelu tieri de corona o autonomia in mesura indestulátore. Tóte dependeau dela essecuarea acei'a. Ma D. Schmerling, si lasase la spate o portitia prin care totási sa póta trece cá contrabanda parlamentulu centralu alu Imperiului. Unu §. ne insemnatu erá acest'a ce tractá despre senatulu imperialu angustu si despre reporturile sele cu singulariele diete ale tieriloru. Si in adeveru abia ca s'a fostu adunatu acestu senatu imp. angustu, si indata incepá de fapta a se gerá cá parlamentu alu Imperatiei. Patru ani de pace intregi s'au petrecutu cu acésta incercare de a furisiá centralistiunea parlamentaria in contradicerea cea mai flagranta cu Dipl. de Oct., in locu de a fi ocupatu cu o radicala réforma a administratiunei si cu descarcarea si usiurarea bugetului.

Sa te mai miri, ca Magiarii, dupa o indoita devenire a regimului germanu din Vienn'a acum inca si mai putinu voru sa audia de concessiuni! Dá, candu liberalii nostri germani aru poté dice: En veniti in cóci, voi Magiiloru si vedeti eac'a ce amu facutu noi. Visteri'a ni e plina! Dar abia gubernulu Belcredi, pe cari ilu urascu acei'a, a potutu sa faca posibil'a o economi'a de 30 milióne, pe cari Schmerling le dechiarase cu neputintia. Abia acestu Ministeriu nou s'a apucatu seriosu a pune securea la redacin'a reului, spre a reduce legiunile de ampoiati cari cu unu nmeru de milia pré mare rodeá pe'ntrecute la meduv'a tieriei. Abia acum se scie ca numai la control'a finantielu se potu demissioná o parechie de mii de oficianti, fára scaderea oficiului. Totu omulu cu minte se întreba; dar pentru Ddiu, de ce tocma' acum sa se faca acést'a si pentru ce gubernulu de mainainte a facutu numai datorii fára a se gândi la reforme? Dar acé'a a gubernatu liberalu dupre massim'a Botschafterului lui Fröbel: „ca adeca burocrati'a in Austri'a este unu institutu istoricu, si totu omulu, care cutéza a se atinge de acé'a, va cadea cu experimentulu seu.“

Intr'aceea in Ungari'a s'au stersu tóte semnele, ce distingea pe partite. Numai e nici o stare pro séu contra la legile din 1848. Vechii conservativi, de voru mai fi dalde astia, astadi n'au alta program decátu cea a Deákistiloru liberali si acesti'a nu se deosebescu pré tare de partita asiá disa a decretistiloru. Uniune personala pura si dualismu principialu — toti se paru a fi uniti in acést'a. Cátu de multu séu cátu de putinu voru concede Magiarii pentru afacerile comune ale Imperiului, si óre Imperatulu fi-va in stare a tine si in cátu la unitatea monarchiei si la Austri'a ca putere mare — acést'a trebuie sa ne invetie venitorulu prossimu. La tóta intempra-diet'a magiara are plaselele in mána, ce le-a perdutu elementulu germanu prin nebuni'a doctrinariloru liberali ai sei.

Sa ne spunemu pre scurtu parerea nóstra nedatatoria de normc. Austri'a pentru sine nu e perduta, dar e mare téma ca ea va fi perduta pentru noi isti germani din tier'a Germani'a.

Monarchi'a a mai trairu si mai demultu cu dualismulu, si ea la casulu celu mai ren va poté iaresi trái cu acelasi. Vedi bine ca in diu'a de astadi dualismulu n'aru fi decátu uvertara unui sieru nou de lupte interne. In ce chipu pána acum Germanii si Magiarii se luptara unii contr'a altor'a: asiá de aci inainte si Germanii si Magiarii in unire, dar fia-care, in sver'a sea, voru avé sa póte lupte contr'a natiunalitatiloru ce nu-su nici germani nici magiari. Dualismulu triumfatoriu n'aru fi o pace; ci numai unu armistitiu de durata mai scurta séu mai lunga; — Imperati'a totusi aru mai duce o si asiá. M.

Cerculariulu Ministrului Belcredi.

Ministrulu de statu contele Belcredi au emis unu cerculariu cátra siefii tieriloru translaitane, prin carele ii provóca pe acesti'a la o administratiune mai simpla, mai scurta si prin urmare si mai estina decátu cea pána acum. Tint'a ministrului e laudabila si va aflá de siguru cea mai buna primire la poporu, carele in adeveru e apasatu prin administratiunea cea traganata a protocolarismelu si mai scie Ddiu cum se mai numescu, cari ingreuiadia mergerea lucrurilor, ingreuiaza pe statu si pe pártile respective.

Nu potemu dar aici nu aflámu de lipsa a impartasi in tóta estinderea acelu circulariu, si facemu numai unu micu estrasu, din care sa se póta convinge celitorii despre adeverulu celoru de mai susu.

Ministrulu dice in cerculariulu seu intre altele:

Dupa esperinti'a castigata de mine insumi cu atátea oca-siuni, in tempulu de fatia nu se intempra nimic'a séu fórté putinu, fára de a se luá pén'a a mána si fára inca de a se concepe cáte unu scriptu cátu se poté mai lungu, care

scriptu apoi are sa tréca prin tóte stadiurile de manipuliune si sa ocupe o multime de máni.“

Recomanda apoi cu tóta seriositatea, ca oficiile sa intre-buintieze mai bine cá pána acum dílele oficiale (Amtstage), folosindu ocaziunea acést'a spre impartásiri deslusitóre in lucrurile tinátore de oficiu, care pentru, cá sa fia mai bine intielese de cátra antistii comunali sa se faca prin graiu; asemenea reco-manda, oficielu, ca si acelea sa primésca desluciri verbale dela antistii comunali si sa nu ascepte totdeun'a, cá sa se faca scrisori pentru totu lucrulu de nimic'a. Déca e inse de lipsa de a se scie ce-va, aceea sa se faca in putine cuvinte pe ac-tulu respectivu séu sa se ia unu protocolu scurtu. Caus'a ca multi antistii comunali au antipathia cátra pertractárele din dílele oficiale o adscrie impregiurárei, ca cu ocaziunea ace-loru nu se urméza in modulu aretatu.

„Ca cu ocaziunea pertractáriloru comissionale se potu terminá si alte afaceri atingátore de populatiunea comunei unde se afla comisiunea, séu se potu aduná desluciri in privinti'a loru etc. etc. de sine se intielege, si din partea popu-latiunei carea aru fi prin acést'a crutiata atátu in tempu cátu si in bani, s'aru primi cu multiamita.“

„Referatele“ continua mai departe“ care se facu din par-tea oficielu inferioru cu ocaziunea asternerei de recourse la unu oficiu de tíera potu sa remana cu totulu afara. Recur-sulu sa se astérna dupa formele prescise dregátoriei acelei contr'a a cárei decisiune are a se face recursulu. E de a-junsu acum déca oficiolatu acést'a scóte simplu actele respecti-ve din registratura, pre cari dimpreuna cu recursulu si cu in-semnarea actelu se tramitu instantiei mai inalte. Aici apoi e tréb'a referintelu ca sa ceteasca actele respective, Se a-fla in recursu date, cari prin acte nu suntu destulu de chia-rificate, atunci e de ajunsu a se alaturá observárele de lipsa pentru chiarificarea oficiulu mai inaltu . . .“

Foile vienesse venindu a critisá actulu ministrului se im-partu in dóue párti si adeca unele cari lu aproba si altele cari nu aflu ce-va de insemnatu in trensulu. „N. Fr. Bl.“ care inca sa tine de cele aprobátore afla din tóte privintiele de buna si salataria mesur'a acést'a a ministrului si dice intre altele, ca cu deosebire poporulu dela tíera va sa simta bine-facerea cerculariulu ministerialu, cáci acé'a adeca poporulu pána acum nu potea privi in ampoiatu pe mijlocitorulu intre elu si intre comunitate, ci numai pe organulu unei tiránii despoiatore, cárei'a trebuia sa se supuna cá unui cuceritoriu străinu, cá unei ocupatiuni inimice, dar cátra care purtá in anim'a sea sentieminte rele si dorintie periculóse ori, (dice totu acea fóia,) vorbindu mai populariu, o poftea la toti dracii, cu tóte ca i fácea complimentele cele mai adenci.

Precum vedemu cestiunea sa inverte mai multu numai pre-lánga manipuliune. Déca au cerutu si administratiunna de pána acum, cá dregatoriulu sa nu fia numai capacitate dar sa aiba si consciintia, acum i se deschide cámpu si mai largu si i sa da ocaziunea cea mai buna de a face intrebuintiare de amendóue si prin acestea de a se face placutu séu neplacutu iubitú séu neiubitú inaintea poporulu. Bine aru fi candu bu-netatea acestoru mesuri in privinti'a manipuliunei s'aru es-tinde si asupr'a nóstra a acestoru de dincóce de riulu Lait'a cu tóte bunatátile ei.

Revista diuaristica.

Escessele ce se intempra la alegeri cu deosebire in Un-gari'a au atrassu nu numai atentiunea opiniunei publice, dar chiaru si a locotiintiei unguresei, care prevóca intr'unu tonu confiden-tialu parintiescu pe tóte oficiile respective sa ia mesuri, ca na-tiunea sa nu se mai compromita prin asemenea lucruri. Cum au intielesu unii acésta provocare parintésca vedemu mai din tóte dínairele, dintre cari unele cu multu umoru si sarcasmu vorbescu despre o intempra destulu de durerósa dela Stri-goniu, unde unu ampoiatu s'a incercatu a sterpi inclinarea la escesse cu ocaziunea alegiloru, prin batai'a dupa usulu celu vechiu antemartialu.

„Zukunft“ ne spune in revist'a sea diuaristica ca Slovacii au serbatu congressulu loru natiunalu in 24 Octobre cu oca-siunea serbárei dílei natale a Eppului Moise. La acestu con-gressu au fostu adunati in sesiedinti'a mentiunatului Eppu frantasii natiunei slovace unde dupa „Pestbud. Vedom.“ s'au statoritu urmatoriulu programu: 1) a lucrá din tóte poterile cá in fia care cercu slovacescu sa reese cu unu deputatu na-tionalu; 2) toti deputatii de natiune slovácésca sa voteze la diet'a din Pest'a in cestiunea natiunalitatiloru si in tóte cesti-unile ce stau in legatura cu acést'a, unanimu, 3) toti represen-tantii natiunei slovace sa mérga in caus'a egalei indreptátri totdeun'a in concordantia cu reprezentantii celoralte natiuni nemagiare din Ungari'a, si adeca cu Rusinii, Serbii si cu Románii.

„Serbobran“ publica unu programu alu vestitulu patriolu

serbu, Georgiu Stratimiroviciu carele se feduce cam in urmatoarele: Complanare cu statulu intregu; recunoscere de cause comune, regimu constitutionalu de dreptu; revisiunea legiloru din 1848 in favorea natiuniloru nemagiare din Ungaria; reactivarea autonomiei municipale si arundarea comitatelor dupa nationalitati; sustinerea privilegiiloru serbesci incatu acelea nu colideza cu integritatea Ungariei; solidaritatea intereselor natiunei serbesci cu ale celorlalte natiuni nemagiare din Ungaria; in fine: uniunea regatului triunitu cu Ungaria cu conditiunea de a fi garantata autonomia politica natiunala a serbo-croatiloru in intregu cuprinsulu regatului triunitu prin pacte bilaterale.

Aflamu din diuerite diuarie ca in Domobranu s'a publicatu o declaratiune din partea mai multoru Croati de fractiunea dualistica si natiunala, din care se vede ca aceste doue partide se intempla o fusiune, despre carea „Zukunft.“ dice ca acum se intempla din nou. Fusiunea acest'a au esisiatu si sub ministrulu Schmerling.

In Galitia cu deosebire dela finea lui Septemvre a. c. incepe e se areta mai multa vietia. Polonii inse se pare ca nici acum nu au uitatu ideile traditiunali ce le-au urmatu seculi intregi cu fratii loru Ruteni si asiá nici adi nu le vine bine a imparti tocmai egal si fratiesce cu cei din urma bunatatile vietiei constitutionale. Ruteni fatia cu astfelu de impregiurari s'au adunatu in giurulu Metropolitulu loru Litwinowicz si si-au formatu urmatoriulu programu: Unitatea imperiului austriacu; credintia neclatita catra cas'a domnitoare austriaca; autonomia tieriei pre langa institutiuni liberali; crescerea, imputerirea natiunalitatii rutene; vre-o cate-va puncte atingatoare de egal'a portare a indetoririloru si scaparea totala de remasitiile robotelor si in fine pace si armonia si egal'a indreptatire intre natiunalitati cu delaturarea a ori ce aspiratiuni suprematisatore.

Representatiunea natiunei sasesci.

Nr. Univ. 707 1865.

Maiestatea Vostra!

Preagratiose Imperate si Dómne!

Prin diplom'a imperatesca din 20 Oct. cu carea Maiestatea Vostra vati induratu a emite o lege cardinala irrevocabila si duratore, spre asigurarea, statorirea si reprezentarea legaturii de dreptulu de statu a monarchiei intregi, s'au restatoritu pre langa constitutiunile regatelor si tieriloru tinatore de coron'a unguresca si constitutiunea Marelui Principatu Transsilvani'a intre marginile fipsate in aceeasi (diploma).

Acestu actu, care cuprinde imperiulu intregu, fu unu monumentu pretiosu alu petrundiatorei intielepciuni de regentu, care avea de basa nisuint'a, impacandu, de a lega cu lipselle cele reali ale monarchiei, suvenirile, ideile de dreptu si pretensiunile de dreptu ale tieriloru si popóloru; si ce i au datu aceluia o santientia si urai inalta si morala, fu maritimosa si nobil'a incredere, cu carea Maiestatea Vostra in deplina linisce ati concrediulu prudentiei celei mature si zelului patrioticu alu tuturoru popóloru imperiului, prospera desvoltare si intarire a institutiuniloru celoru parte date, parte redesteptate prin nou'a lege cardinala.

Cu privire la Transsilvani'a s'a aretatu verificarea institutiuniloru redesteptate si complanarea acelor'a cu referintiele factice ale tieriei, pe carea o conditiona lips'a de „schimbari afundu taiatore“, mai antaiu intru aceea, ca prin p. n. biletu din 20 Oct. si 21 Dec. nu numai s'a inceputu introducerea preliminariloru pentru o reprezentantia a tieriei corespundiatore atatu pretensiuniloru celoru de mai nainte indreptatii, catu si recerintieloru natiuniloru, bisericelor si staturiloru pana aci neindreptatite, ci s'a ordinaru reintroducerea de organe constitutionale administrative pentru afacerile publice cari nu fura rezervate pertractarei comune.

Procederea acest'a au manifestatu seriositatea regimului si au potutu trece de garantia intaritore in increderea, ca in adeveru marelui principatu Transsilvani'a si diferiteloru lui natiuni, fiindu in viia legatura cu cele alte parti ale imperiului, i remane durabilu garantata istoric'a sea desvoltare de dreptu autonoma.

Patent'a imperatesca din 26 Fauru 1861 au intaritu acceptarea acest'a, pentruca articolulu alu sieslea alu acelei'a declara si constitutiunea marelui principatu revocata in vietia intre marginile diplomei din Octobre de o parte integritore a constitutiunei imperiale.

Restatorirea dreptului de statu transsilvanu au avutu de urmare necesaria reinviarea municipalismului si a tuturoru drepturilor si libertatiloru natiunei sasesci, cari suntu chizesiuite prin acestu dreptu de statu, pentruca natiunea sasesc'a form'a, dejá in urm'a pactului, amesuratu carui fura chiamati colonii nemtiesci inainte cu siepte sute de ani in o tierra pe

atunci inca desierta o esisintia desine statatore cu dreptulu statutariu intre connatiunile tieriei.

Miscata de bucuria pasi natiunea si cu dens'a intrég'a populatiune a tieriei sasesci in refolosirea drepturiloru de multu lipsinde; simtiementalu de multiamire catra monarculu inneck ori ee plangere asupr'a dileloru trecutului; ca avea mangaierea consciintiei libere de imputari, ca ea n'au fostu de vina, deca dupa o lupta durerosa pentru simtiemintele parintesci ale Maiest. Vostru, au trebuitu sa se aplice si in Transsilvani'a o manuire mai stricta a puterei regimului.

Au fostu asiá dara numai eflussulu simtieminteloru de multiamita pentru restaurarea repositiunei vechi si istorice de dreptu, candu Universitatea natiunei sasesci in representatiunea sea preaumilita din 29 Martiu 1862, aducendu-si aminte de chiamarea ei de a scuti coron'a, s'a declarat gal'a a spriginii din tote pnterile unei vointie oneste, in cerculu seu constitutionalu, opulu celu mare pentru o deslegare impacuitore cestiuniloru de statu, pusu de catra M. V. in lucrare prin legile cardinale din 20 Octobre 1860 si 26 Februaru 1861.

Declararea natiunei sasesci au aflata inaintea coronei cea mai deplina recunoscintia.

Aduncu miscati ne aducemu si astadi aminte de cuprinsulu acelu inaltiatoriu alu p. n. decisiuni din 18 Octobre 1862 in carea preagratios'a placere a M. V. s'a induratu a se exprima:

„In cuvintele patriotice ale representatiunei natiunei sasesci din 29 Martiu 1862 recunoscemu cu adeverata bucuria unu nou argumentu de credintia si alipire, ce au pastratu totdeun'a catra Mine si cas'a Mea.

Alipirea catra constitutiunea imperiului data de Mine prin diplom'a Mea imp. din 20 Octobre 1860 si patent'a Mea imp. din 26 Febr. 1861 esprimata cu otarire in aceea (representatiune) Mi servesce tocma asiá spre adeverat'a multiamire, precum si sincer'a declarare a populatiunei pamentului sasescu, de a fi gal'a a-si dá concursulu ei la edificarea referintieloru juristico politice ale Marelui Principatu Transsilvani'a si la respectele acestui'a fatia cu intregu imperiulu Meu.“ (Va urma)

Fogarasiu 12 Novem. Onorata Redactiune! Asupr'a operatiuniloru pentru alegerile deputatiloru dietali in districtulu Fogarasului s'au scrisu multe prin jurnalele patriotice. Inse mai nice unulu din ele n'au constatatulu faptul curatu obiectivu, ci s'au silitu din resputeri ale acomoda tendentiositati, ce o persecuta fia-care partida politica. De aceea, adresandu-me catra organulu publicitatii, celu conduci D-ia, me voiu adoperá, cá sa dau intr'ensulu o icóna catu se pote de fidela, despre cele intemplate in situatiunea presenta pe terenulu tieriei Blachorum.

D. Capitanu supremu, curendu dupa ce a luatulu cárm'a administratiunei, a formatu Comitulu universitatii districtuale, din 60 de barbati inteligenti, intre cari mai multu de doue tertialitati suntu romani, — si l'au convocatulu pe 24 Octomvre a. c.

Inca inainte de diu'a siedintiei, se adunara cea mai mare parte a membriloru romani, cá sa confereze despre unu programu, dupa care aru ave a sa tine in siedintia. Cari de cari mai iscusiti. Unii cu protestulu asiá numitu dela Blasiu, (?Red.) altii cu program'a esita din din areopagulu „G. Tr.“ (?Red.) sub titlu: „Temeiuri pentru abstinerea generale dela alegeri“, altii mai moderati cu idea unei representatiuni seu celu putinu cu darea unei reserve la protocolu.

Dupa o conferintia tienuta in fine si la cas'a Dlai Capitanu supremu, acest'a convinse pe deplinu pre cei de fatia, ca o passivitate propusa in susu atinsele programe, in districtulu Fogarasulu cu vr'o 3000 alegatori nobili e cu nepotintia, ceace intemplantile dela alegeri a justificatu pe deplinu. Cu tote acestea unii membrii in ultimulu momentu s'au determinatu a cercá retragerea din Comitulu.

Siedinti'a s'au deschisu cu o cuventare potrivita impregiurárilor, unde D. Cap. supr. intre altele a accentnatu: ca elu se va bucura din sufletu, deca va poté contribui, cá diferintiele politice, ce au imgreunatu orizonulu patriei de atata tempu, sa se complanedie spre multiamirea tuturoru locuitoriloru, si intre natiunile conlocuitore sa se stabileze o date o fratietate sincera si basata pe perfect'a egalitate si dreplate. „Se va bucura mai departe deca in specie natiunea romana prin o portare loiale si plina de intielepciune politica va soi se-si traga si din situatiunea presenta cele mai competinte folose.“ s. a. —

Dupa acesta cuventare introduceatore s'au verificatu membrii si s'a constituitu siedinti'a, apoi Capitanulu supr. a datu sa se cetesca instructiunile, decretulu guberniale, si rescriptulu regescu privitore la alegerea deputatiloru, si a facutu pe adunare atenta ca, fiindu ea chiamata numai ad hoc pentru pregatirea alegeriloru, la ordinea dilei nu va poté veni alta ni-

mic'a, decâtu decretulu și rescriptulu convocatoriu. Acestea punendu-se la discutiune, presidiulu a dechiaratu, ca discutiunea e liberă, până candu rămâne între marginile bunicii conviintie parlamentare, și se va tine de ordinea dilei.

Insinuandu-se unu membru romanu la cuventu a intrebatu pe Cap. supr. ca nu pôte relax'a (?) ce-va din instructiunile sele. Acest'a: nu! și cu aceste cuventatoriulu s'a retrasu. — Dupa ce la repetite intrebări deca mai voiesce cineva a lua cuventulu, nu i-au mai insinuat nimene, Capitanulu supr. a dechiaratu discutiunea de incheiata, și a denumitu comisioanele alegatōre.

La 2 ore s'a verificatu protocolulu, și membrii cu alti onoratori la 100 de persōne au participatu la prandiulu datu de Capitanulu supremu. Aci între toasturi apoi s'au deslegatu limbele și între altele s'au discutat și caus'a uniunii destulu de liberu, și mai biue că in siedinti'a Comitetului. —

In 8 până in 11 l. c. au decursu și alegerile in două cercuri la Voil'a și Siercaiti'a. Mi aru fi placutu că Redactiunile romane cu totu personalulu lor, și cu deosebire — cu Domni autori ai „motivelor pentru retinere“ etc. sa fia fostu de fatia. Dara le voru spune cei ce au fostu presenti. Noi ne restringemu a indestulă încātu-va curiositatea publicului.

Intipuiti-ve, ca Districtulu Fagarasiului numera la 3090 de alegatori, dintre cari 440 censualisti, iara toti ceilalti la 2650 boieri nobili cea mai mare parte proletari. — Intipuiti-ve ca acesti'a au venitu la loculu alegerii fără conducatori inteligenti, pentruca esti'a sa tinu de „motivele pentru abstinere“, — fără preoti și dascali, pentruca acesti'a că atari n'au dreptulu de alegatori. Intipuiti-ve ca acēsta masa de alegatori au fostu lasati pe man'a agitatorilor, cari cu beuturi, cu bani, cu promisiuni, ca deca voru alege pe cutare seu cutare grosu, acest'a nunumai i va ospetă dupa alegere grosesce, dar elu va restitui și boierimea merunta in drepturile și esemtiunile antemartiali etc., apoi abstinēi dela alegere, seu celu puțin fâi sa si alēga pe candidatulu seu. — Aicea sa si fi esecutatu Dlu autoru alu „motivelor“ program'a s'a. — Sa vada Dnii Redactori ce lesne e a fabrică la programe și a critică pe amplotati de ce nu le esecutēza, de ce suntu vendiatori etc. Ei, dara voru dice Dnii Redactori: „Noi suntemu diplomati facemu casus belli, — voi sunteti beliduci purtati lupt'a!“ — E adeveratu, ca deca e iertatu a compară esemple mari, cu lucruri mai mici, apoi asemanarea e buna. Numai între Redactori și amplotati și între diplomati și beliduci totu e ceva deosebire fina (in duplulu intielesu alu cuventului). Deca diplomatii sfeclescu unu casus belli, celu puțin crutia onōrea beliduciloru la ori ce resultatu, pe candu unele Gazete de ale nōstre ori cum ese lucrulu, toldeun'a striga, ca oficialii, Archiereii, și alti conducatori suntu vendiatori de natiune etc.

Deca totusi din alegerile din Distr. Fagarasiului, pelānga tōta lupt'a cea inversiunata, s'au salvatu onōrea, apoi meritulu de buna sēma nu e alu motivelorului! —

Incheiu cu resultatulu, ca in Distr. Fagarasiului s'au alesu de deputati Vicariulu Antonelli și Protopopulu Metianu.

Unu martōru.

Varietăți și noutăți de di.

Michailu Orbonasiu de Vaid'a-Hunyadu,

Assessorulu la Tabl'a regia transsilvana, dupa scurte suferintie reposă in Domnulu Joi in 28 Oct. a. c. in anulu alu 63-lea alu etatei sele, lasandu sotia, fii, fiice, nepoti și nepōte, consāngeni, amici și amice patrunchi de durere pentru destulu de grabnic'a sea mutare din acēsta viētia. Perderea acēst'a și natiunea are dreptu sa o plānga pentru ca reposatulu că parinte, că amplotiatu și că barbatu inteligente au contribuitu multu la radicarea și vadi'a natiunii sele. Fia-ți rân'a usiōra!

(Unu documentu istoricu.) Amu cttitu intr'unu diariu romanescu, ca cancelarulu de curte alu Ungariei Esc. Sea D. Georgiu Mailatu aru fi Romānu de origine. La notiti'a acēst'a unu diurnalu magiaru a replicatu cu óresicare ironia, ca noi adi — māne vomu reclamă dela densii și pre Franciscu Deacu.

Cu tōte ca amu cuventu a crede, ca Franciscu Deacu si trage originea s'a dintr'o familia romāna din Macedoni'a, si ca unu Mikó, Kendeffy, Józsika, si alti mai multi suntu de vitia romāna, — totusi astadata voiescu a aretă numai, ca comunicatiunea diurnalului romanescu despre Georgiu Mailatu nu e scornitura.

Se scia de comunu: ca multi Romāni nobili se afla si astadi in Ardēlu și Ungari'a cu numele Mailatu, cetiti colectele, contribuiriile din jurnalele romanesce si veti află, ca Mailatii, cari dōra nici nu sciu limb'a magiara: nu lipsescu de acolo.

Redactoru respundiatoriu Nicolau Cristea,

Celu ce aru dice, ca aceste familii candu-va au fostu familie magiare, si cu tempulu s'au romanisatu aru gresi fōrte tare si aru veni in contradicerea cea mai mare cu istori'a Ungariei și a Ardealului, din carea nici eu sil'a n'ai putē stōrce unu argumentu spre a documentă: cumca atare familia magiara s'aru fi romanisatu; — pecandu din contra, au fostu si suntu si astadi multi Romāni magiarisati. Cine cunōsce celu puțin alfabetulu din constitutiunea si starea politica a Ungariei si a Ardealului, — nu va poté afirmă seriosu, ca Magiarii aru fi avutu voia canduva a schimbă lingur'a cea de auru cu sap'a de lemn.

Altcum si istoricii magiari mi dau dreptu in acestu casu specialu, numindu-i dea dreptulu pre Mailati de Romani.

Amu o colectiune de documente istorice, edata prin cont. Iosifu Kemény și Stefanu Kovács la an. 1837. „Erdélyország Történetei Tára“, in carea s'a tiparitu și unu diariu (diarium, napló) a lui Gavrilu Mindszenty din an. 1540. in care autorulu, fiindu incredutululu curtiei regesci, descrie caletori'a regelui Ioane cătra Ardealu spre infranarea lui Stefanu Mailatu și Emericu Balassa, cari cfeptuira in Ardēlu o rescōla in contr'a regelui.

Despre Mailatu in diariulu acest'a amu aflatu următoarele:

„... Ferdinandus német király pedig ezen kötést (adeca punctele păcii din Oradea mare la an. 1538.) megzavarta azzal, hogy vajda uraimékat, kik Erdélyben valának sok szép erős várak és jószágok birtokában, elcsábította urunk EÖ Felsége hűtétől, valának is sokan, kik királynak EÖ Felségének szemire hánytak, hogy oly semmi, sehuni oláhembernek, mint Mailáth uramnak ö kegyelmenek annyi hűtöt, jószágot adott; bizony más ember inkább megérdemlette volna ez tiszte. . .“ (pag. 9.) *

Autorulu diariului dice mai departe (pag. 10.) ca regele, inainte de a plecă cătra Ardēlu, la prāndiu a beutu vinu rosu, dicendu cu glum'a cătra Mindszenty: „Lám Kegyelmed! iszuk már az veres bort is, mert majd kikopunk borból, ha Erdélynek indulunk, az hol Majláth uram kipusztított várainkból és bizonyal pinczéinkhez is nyult, mert szereti ő kegyelme a jó b r t; tudja meg tehát kegyelmed, hogy az oláh, az mig szegény, addig csak a korcsmában iszik bort, — ha van miből; de ha nagy ur lesz, akkor asztalán tartja drága pinczéjét.“ **)

Destulu a cită atăt'a din acestu diariu semnu de tōta credinti'a, in care Mailatu pe totu loculu se dice a fi romānu.“

„Concordi'a.“

*) „Eara Ferdinandu imperatulu nemptiescu au turburatu acestu tratatu prin acea fapta a lui, ca pre domni Voivodi cari in Transsilvani'a era in posesiunea multor cetăti și bunuri iau sedusu (amagitu) dela credinti'a Mai. Sele Domnului nostru (Ioanne); s'au si aflatu multi cari facura imputatiuni Mai. Sele regelui, ca unui venitura de romanu, că și Esc. Sea D. Mailatu iau datu atăt'a crediamentu și bunuri; altulu, dieu, aru fi fostu mai vrednicu de asta onōre.“ . . .

**) „Vedi dta, acum beamu și vinu rosu, ca- ce acusi vomu duce lipsade vinu, de vomu pleca cătra Ardealu, unde d. Mailatu ne-au scosu din cetătile nōstre și negresitu se va fi intinsu și la vinatiile nōstre, ca- ce Dsale i place vinulu bunu; sa scii dta, ca Romānulu până e seracu numai in crisma bea vinu, de are pe ce, in sa de ajunge la domnia mare atunci vinatiile cele scumpe le tine pe mēsa.“ . . .

Insemnarea

despre sum'a baniloru adunati din bunavointia dela binesimitorii crestini gr. or. din dieces'a Caransebesiului pentru castigarea odōrelor episcopesci ale noului Episcopu.

Comun'a Cerov'a in Protopopiatulu Oravitiei 20 fl. Com. Ciclov'a romāna in protopopiatulu Bisericei Albe 25 f. 50 xr. Comunele bisericesci din Compani'a Petnicului 22 f. Comun'a orasiana din Bocsi'a 60 f. 10 xr. Comunele bisericesci din Compani'a Cornarevei 15 f. Comunele bisericesci din Comp. Cornei 36 f. Comun'a bisericēscă a Iamului in protopopiatulu Versietului 8 f. Com. bisericēscă din Mehadi'a 33 f. Com. biser. Bodiovitiu 25 f. Com. biser. Prilipetiu 12 f. 12 xr. Comun'a biser. din Corni'a 5 f. Com. biser. din Iablanitia 8 f. Com. biser. din Valeabolyasinitia 5 f. 52 xr. Com. biser. din Gerbovetiu 4 f. 20 xr. Com. biser. din Petnicu 2 f. Com. bis. din Lapusnicu 3 f. Com. biser. din Globucraiovei 50 xr. Com. biser. din Plugov'a 7 f. 66 xr. Com. biser. din Borloveniu vechiu 13 f. 60 xr. Com. biser. din Domasin'a 10 f. Com. biser. din Mocerisiu 1 f. Com. biser. din Dalbasiestiu 5 f. 20 xr. Comun'a biseric. din Patafiu 4 f. Com. biser. din Bani'a 19 60 xr. Com. viser. din Topetiu 6 f. 88 xr. Com. biser. din Verendinu 2 f. 40 xr. Com. biser. din Rudari'a 4 f. Com. biser. din Cuptōre 4 f. Com. biser. din Cornarev'a 3 f. 90 xr. Com. biser. din Plavisievitia 4 f. 70 xr. Com. biser. din Prigoru 12 f. Com. biser. din Globureu 1 f. 26 xr. Com. biser. din Ogradin'a 2 f. 83 xr. Com. biser. din Pervov'a 4 f. Com. biser. din Siopotulu nou 5 f. 20 xr. Com. biser. din Tesilniti'a 6 f. 36 xr.

Editura și tipariulu tipografiei archidieceșane.